

Jeffrey James Byrne, *Mecca of Revolution. Algeria, Decolonization & the Third World Order*. (New York: Oxford University Press, 2016). 408 p. ISBN 9780199899142.

In 1965 werd in hartje New York de grond aangeschaft voor de bouw van het *World Trade Center*. De vrijgemaakte ruimte moest onder andere plaats bieden aan twee torens die het symbool zouden worden voor handel, kapitaalkracht en een economisch florerend Westen in het algemeen. In hetzelfde jaar werd even buiten Algiers gewerkt aan de bouw van een groot conferentiecomplex, dat in gebruik zou worden genomen ter gelegenheid van de tweede Bandungconferentie. Deze conferentie had als doel voort te bouwen op de ideologische fundering van de 'Derde Wereld', die eerder was gelegd tijdens de eerste Bandungconferentie in 1955 in Indonesië. 'Bandung 1' kreeg, dankzij het streven naar solidariteit tussen landen in Afrika en Azië, een haast mythische lading voor veel landen die zich nog aan het juk van hun kolonisator probeerden te ontworstelen; 'Bandung 2' moest deze mythe opnieuw aanzwengelen, om zo een eensgezind geluid te laten horen tegen, onder andere, een steeds onwrikbaardere wereldmarkt, waarvan vooral het Westen profiteerde.

De periode tussen de twee conferenties is grofweg het tijds kader dat de Ierse historicus Jeffrey James Byrne (Universiteit van Brits-Columbia) hanteert in zijn boek *Mecca of Revolution. Algeria, Decolonization & the Third World Order*. Met behulp van bronnen uit Algerijnse archieven en interviews met enkele belangrijke actoren, zoals oud-president Ahmed Ben Bella en voormalig diplomaat Lakhdar Brahimi, beschrijft Byrne de rol die Algerije speelde in de opkomst van het *Third Worldism*. Hij laat zien hoe het Algerijnse bevrijdingsfront, de FLN, al vroeg in de onafhankelijkheidsoorlog tegen Frankrijk (1954-1962) haar strijd internationaliseerde via talloze bijeenkomsten onder de noemers van bijvoorbeeld *non-alignment*, *Afro-Asianism* en Panafrikanisme en via een gewiekst team diplomaten dat een voet tussen de deur kreeg bij verschillende Westerse grootmachten, om zo ten slotte als soevereine staat erkend te worden door de Verenigde Naties.

Kort daarvoor hadden de Evianakkoorden de onafhankelijkheid van Algerije al beklonken. Vanaf dit moment wordt *Mecca of Revolution* steeds interessanter, want het probeert antwoord te geven op de vraag hoe Algerije zich, zonder duidelijke koloniale opponent, een houding wist te geven op het starre, formele internationale toneel, maar ondertussen eveneens trachtte recht te doen aan haar transnationale, antikoloniale gedachtegoed. Ideologie en topografie vielen gelukkig mooi samen: Algerije bevond zich zowel op de grens van de Westelijke invloedssfeer en de Derde Wereld als tussen het Midden-Oosten en Afrika. De mogelijkheden voor Algerije waren dus letterlijk grenzeloos. Door zichzelf aan te prijzen als onmisbare schakel voor Westerse invloed in andere ontwikkelingslanden, wist Algerije handig te profiteren van steun uit diverse landen, zoals Frankrijk, de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. Tegelijkertijd exporteerde de jonge natie haar antikolonialisme en 'experimenteel socialisme' naar Sub-Sahara-Afrika en Latijns-Amerika.

De eerste belangrijke bevinding van Byrne, wat betreft deze nieuwe positie van Algerije, is dat er een fixatie op nationale soevereiniteit ontstond. 'De staat' werd het symbool bij uitstek dat de verworpenen der aarde onder haar vleugels zou nemen. Byrne stelt dat landen zoals Algerije daarom op veel vlakken juist geslotener waren dan haar koloniale voorgangers. Nieuwe ministeries van Buitenlandse Zaken dienden als filters waardoor relaties op het internationale vlak werden onderhouden. Contact met andere landen werd zo voorbehouden aan een kleine politieke elite. Door deze conservatieve houding bleef er aan de ene kant sympathie – en vaak ook actieve steun – voor bewegingen die nationale zelfbeschikking voor ogen hadden, maar aan de andere kant werden groepen die uit waren op separatisme, of hun belangen niet wisten te verbinden aan die van de onafhankelijke staat, stevig bekritiseerd.

De tweede bevinding betreft de wisselwerking tussen de Koude Oorlog en de dekolonisatie van de Derde Wereld. De verhouding tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie werd al snel statisch, terwijl de bewegingsruimte juist ontstond in

de Derde Wereld. Net onafhankelijk geworden naties propageerden een beleid van neutraliteit en *non-alignment*, maar stookten ondertussen de strijd op, omdat de speelruimte voor opportunisme op die manier het grootste bleef. Byrne acht daarom de tijd rijp voor een herziening van de wereldgeschiedenis van de jaren zeventig en tachtig. Het floreren van de Derde Wereldbewegingen in die jaren was volgens hem niet zozeer te danken aan het streven naar een ontspanning van de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, maar is eerder te herleiden tot de succesvolle pogingen van de Derde Wereld om een dergelijke detente juist te voorkomen.

Mecca of Revolution laat ten slotte zien dat revolutionaire praktijk boven revolutionaire ideologie kan gaan. Het vage aura van *Third Worldism* is wellicht een reden voor haar populariteit, want het vormde zo een gemakkelijke legitimatie voor groepen die de (neo-) koloniale status quo wilden transformeren: actie ging boven reflectie. Het is een verklaring die volgens Byrne kan worden veralgemeniseerd tot: Geef de mensen duidelijke instructies over hoe zich te gedragen en je hebt zo een beweging op de been; eerst de revolutie en dan de ideologie.

Melle Monquil